
ЛІНА БОРОДИНСЬКА

Українські штрихи до портрета Володимира Марцинковського

Богемське №19, 2016 // © Л. БОРОДИНСЬКА, 2016

Володимир Філімонович Марцинковський
(1984 – 1971)

УКРАИНСКИЕ ШТРИХИ К ПОРТРЕТУ ВЛАДИМИРА МАРЦИНКОВСКОГО

Владимир Марцинковский преимущественно известен как русский евангельский писатель, проповедник, ученый, теолог, общественный деятель. Действительно, его духовное и профессиональное становление связано с русской средой, а большинство работ написано на русском языке, которым он мастерски владел. Об украинских корнях В. Марцинковского общеизвестно только то, что он родился в украинском селе на Волыни. Тем не менее, украинская составляющая в жизни и деятельности ученого была намного весомее. Целью исследования является раскрыть служение ученого и религиозного деятеля для духовного обновления своего народа, показать его вклад в становление евангельского движения на Украине.

«Украинский» период в жизни В. Марцинковского начался в 20-х годах XX в., после изгнания из Советского Союза, а наиболее плодотворным стал в 30-х годах. Между лекциями в разных странах Европы он посещал родное село Дермань, путешествовал по Волыни, которая входила в состав Польши, выступая перед украинскими и еврейскими аудиториями. Служение ученого украинцам имело различные формы — участие в съездах и конференциях, курсы для евангельских служителей, проповеди для простых евангельских верующих, лекции для представителей разных конфессий и неверующих, беседы, занятия с молодежью и детьми, которые проводил совместно с женой Нелли.

В. Марцинковский сотрудничал с различными евангельскими сообществами межвоенной Польши: Союзом славянских общин евангельских христиан, Обществом взаимопомощи евангельских христиан, свободными евангельскими христианами, Союзом общин славянских баптистов, хотя не относил себя ни к одному из них.

Именно на Волыни в апреле 1939 г. мыслитель написал один из известных своих трудов «Смысл жизни», опубликованный в 1950 г. в Нью-Йорке. С 1932 г. по приглашению Л. Жабко-Потаповича начал писать проповеди и статьи на украинском языке для украинского баптистского журнала «Післанець правди». Большую часть из опубликованных там материалов В. Марцинковский написал именно в Дермани. Впоследствии украиноязычные труды писателя публиковали также журналы «Дорога правди» и «Християнський вісник».

В 1936 г. профессора В. Марцинковского как филолога, христианского мыслителя, исследователя Библии и знатока еврейской культуры включили в состав переводческо-ревизионного комитета, который работал над новым украинским переводом Библии, осуществляемым Иваном Огиенко. Ученый отдавал много времени корректровке перевода до выхода Библии в 1962 г., даже когда пришлось сотрудничать с комитетом дистанционно.

В. Марцинковский был проповедником «реформации духа», который личными взглядами, словом и служением демонстрировал свое понимание сущности христианства — духовное единство верующих, надконфессиональное, неформальное, проявленное в любви ко Христу и людям. Несмотря на свою масштабность, он чувствовал прочную связь со своими корнями, самоотверженно работая для духовного возрождения своего народа.

[Авторская аннотация. Лина Бородинская]

Садиба Марцинковського

◆ У старовинному волинському селі Дермань, що розкинулося на горбистій місцевості, на одному з пагорбів колись красувався чи не найкращий будинок у селі – особняк родини Марцинковських. Трохи нижче його оточував сад, а далі – краєвидом розгорталося біля підніжжя пагорба село із чоловічим православним монастирем, що нагадував фортецю, церквами, гімназією і сільськими хатами. До війни у будинку проживала родина Дмитра Філімоновича Марцинковського, в якого часто гостював його рідний брат Володимир, що приїздив з-за кордону спочатку сам, а потім із дружиною, відвідати рідні краї. Тоді тут часто збиралася молодь і діти, а часом і старі навідувалися послухати дивовижних розповідей Володимира про його мандри Святою Землею, євангельські оповіді, які він читав зі Святої Книги, а потім тлумачив слухачам, повчитися мудрості – все ж таки вчений чоловік був. «Куди біжете?» – питали матері дітей, коли ті хотіли побавитися у саду біля особняка, послухати чудернацької напівзрозумілої мови Володимирової дружини-іноземки і навчитися від неї чогось цікавого. «До Марцинковського», – відповідали ті...

По війні будинок втратив своїх господарів – 1940 р. Дмитра було арештовано і згодом засуджено НКВС до ув'яз-

Руїни садиби Марцинковських
(с. Дермань Друга, Рівненська обл., 2009 р.)

нення, Володимиру було заборонено приїздити в Радянський Союз^[1]. Новим власником стала сільська радянська влада, розмістивши у двоповерховому особняку колгоспну контору, клуб і бібліотеку. Та пам'ять про колишніх господарів збереглася, хоч її носієм було вже нове покоління, яке мало що про них знало. «Ходімо до Марцинковського», – казали хлопці й дівчата, збираючись до сільського клубу...

Уже давно на світі не стало самого Володимира Марцинковського. Та й від будинку, де він народився і колись мешкав, лишилися самі руїни, давно немає огорожі, сад заріс корчами, всюди розкидано биту цеглу, яку не встигли рознести місцеві мешканці до своїх дворів. Лише старий кремезний дуб продовжує рости, не зважаючи на зміни в оточенні. Побачивши чужих на території особняка, бабуся-сусідка поспішає до своїх воріт, щоб поцікавитися, хто ж це навідався «до Марцинковського». Підходимо ближче, питаємо, чи знає вона хто тут жив. «Ато ж, – відповідає бабуся, – як же ж не знати. – І кличе нас ближче. – Моя мати працювала в цьому домі хатньою

[1] Реабілітовані історією. Рівненська область / редкол. тому (співгол. М. М. Драганчук, співгол. О. В. Муляренко, відп. секр. А. А. Жив'юк та ін.); кер. кол. упоряд. А. А. Жив'юк. – Кн. 6. – Рівне: Дятлик М., 2016. – 628 с. – С. 322.

Члени історичного товариства «Сувій» біля руїн садиби Марцинковських.
Зліва направо: Олег Нисинець, Ліна Бородинська (автор статті), Неоніла Матвійчук.
(Дермань Друга, Рівненська обл., квітень 2016 р.)

робітницею, а я дитиною бігала коло неї. Добре пам'ятаю, коли приїздив Володимир зі своєю дружиною, як вони у неділю збирали в саду сільських дітей, розповідали біблійні історії. А жінка Марцинковського завжди нам якісь цікавинки готувала. Ми й бігали туди із задоволенням... Давно то було», — і бабуся поринула у якісь свої далекі дитячі спогади. Потім винесла з хати маленьку фотокартку — Володимир з дружиною Неллі та родичами на своєму подвір'ї.

Витоки

◆ Володимир Марцинковський — письменник, проповідник, вчений,

теолог, громадський діяч народився 28 серпня 1884 р. у с. Дермань Волинської губернії. Батько — Филімон Марцинковський (помер 1915 р.), зросійщений поляк був землеміром. Мама — Наталія Марцинковська (померла 1923 р.), родом із Волині, була донькою священика Якова Майбороди і походила із давнього українського роду^[2]. Її брат Володимир Майборода (1852 — 1917 рр.) у XIX — початку XX ст. був відомим російським оперним співаком (бас), який в юності навчався у Житомирському духовному училищі, співав у церковному хорі в Житомирі, а згодом навчався у Петербурзькій консерваторії і працював у Маріїнському театрі^[3]. Музичні обда-

^[2] Жабко-Потапович Лев. Три мученики (В. Марцинковський, О. Карев, С. Тимченко) // Післанець правди. — 1972. — № 1-2. — С. 13-14.

^[3] Дудаков С. Ленин, как Мессия. — Издание Иерусалимского отделения Союза писателей

Израиля, 2007. — 164 с. [Электрон. ресурс]. — Режим доступа: <http://nemaloknig.info/read-131120/?page=34>; Звезды русской оперной сцены рубежа XIX — XX вв. [Электрон. ресурс] // Единая коллекция цифровых обра-

рування родини Майбородів передалися і Володимир. Він грав на скрипці, згодом часто перемежуючи свої виступи музичними номерами. Загалом, хлопчик отримував різностороннє виховання. Побожна мати, яка часто відвідувала службу у дерманському монастирі, а також дідусь-священик прищепили Володимир, якщой не живу віру, яку він відкриє у собі пізніше, то, принаймні, цінування церкви, моральної чистоти, християнського способу життя, любов до Слова Божого. Окрім того, мама, яка завжди говорила українською, пересипаючи свою мову багатством народних приказок і прислів'їв, часто співала українські народні пісні, заклала, приспане в юначі роки, відчуття спорідненості з малою батьківщиною.

Служба Филимона Марцинковського змусила родину залишити Дермань за рік після народження Володимира. Відомо, що навчався він у Гродненській чоловічій гімназії, яку закінчив 1902 р. зі срібною медаллю. Польський баптистський історик К. Беднарчик стверджував, що саме в Гродно Володимир Марцинковський вперше на початку ХХ ст. відвідав підпільні домашні євангельські богослужіння, які однак не особливо вплинули на його життя^[4].

По завершенні гімназії юнак вступив на історико-філологічний факультет Петербурзького університету. Цей період Володимирового життя виявився доленосним не лише тому, що тоді закладалися підвалини його майбутньої професії, а й з огляду на його духовні відкриття у самому собі. Закінчивши навчання в університеті, Володимир працював викладачем Грод-

ненської гімназії, потім Самарського університету. У 1904 р., зустрівшись із видатним релігійним діячем Павлом Ніколаї, тоді ще студент Володимир Марцинковський пережив духовне відродження, визнавши Ісуса Христа особистим Спасителем. Внаслідок тривалих духовних пошуків, досліджень і відкриттів, у 1920 р. він прийняв хрещення у дорослому віці від менонітського пастора. Натхненний своїм духовним наставником П. Ніколаї, В. Марцинковський долучився до активної духовно-просвітницької праці серед молоді у Російському християнському студентському русі, за яку його арештовували і зрештою вислали із Росії.

Чужина чи батьківщина

◆ Новий період життя Володимира Марцинковського почався 20 квітня 1923 р., коли він змушений був переїхати до Праги. Радянська влада на етапі свого становлення дуже «гуманно» ставилася до деяких інакодумців, зберігаючи їхнє життя, і позбавляючи лише можливості фізично перебувати у межах своїх володінь. Так, вигнанцем В. Марцинковський, як і багато російської та української еліти, змушений був підкорювати Європу.

Життя письменника і проповідника у вигнанні позначилося узагальненням його досвіду та опублікуванням деяких праць. Зокрема, побачила світ його праця «Достоверно ли Евангелие?» (Прага, 1926 р.), спогади «Записки верующего» (Прага, 1927 р.), трактат «Когда люди станут братьями» (Нью-Йорк, 1927 р.), «Христос и евреи: размышления в свете Библии и науки, встречи и впечатления в СССР, Запад-

зовательных ресурсов. — Режим доступа: <http://school-collection.edu.ru/catalog/rubr/c98fe2c1-58cc-4741-8674-bb6ed213ef64/78121/>

^[4] Bednarczyk K. Historia Zborow Baptistow w Polsce do 1939 roku / Krzysztof Bednarczyk. — Warszawa: Slowo Prawdy, 1997. — 368 str. — Str. 120.

Слухачі біблійних курсів за участю В. Марцинковського (сидить третій праворуч).
(с. Човниця, 1930 р., зараз Ківерцівський район Волинської області)

ной Європе и Палестине» (Прага, 1933 р.), «Смысл страдания», «Христос грядущий», «Наука и религия», «Распятие и воскресение» та ін.^[5] Окрім того, вчений читав лекції в різних аудиторіях Європи, чим задовольняв і власну ностальгію за батьківщиною, і заробляв на прожиття.

«Крім старенької Європи я зустрів на Заході ще одну стареньку зі знайомими і рідними рисами — нашу еміграцію, — згадував В. Марцинковський. — Яким зворушливим є це прагнення зберегти цілим все священне на чужині — і мову, і літературу, і звичаї, і релігію, і суспільні ідеали! Але як сумно, що еміграція багато в чому виявляється лише такою старенькою, яка «вся в минулому» — навіть майбутнє своє бачить лише як реставрацію минулого зі всіма тими особливостями російського побуту і державності, які й призвели до катастрофи...

Нібито й не було війни і революції з

потоками крові і сліз! Нібито вона нічому не навчилася! І вона воліє жити у нафантазованих мріях (хоча б і релігійних), забуваючись важким летаргічним сном»^[6].

Усвідомлюючи неготовність російської еміграції до змін, вчений не зміг знайти з нею цілковитого порозуміння.

Проте у Володимира Марцинковського з'явилася можливість, якої не було від 1914 р. — відвідати малу батьківщину — Волинь, яка після Першої світової війни та національної революції опинилася у складі Другої Речі Посполитої. Поміж лекціями у різних країнах Європи Володимир навідувався і в рідне село Дермань, подорожував Волиню, виступаючи перед українськими та єврейськими аудиторіями. Фактично, у 20-х роках почався «український» період у житті письменника і вченого. У його спогадах і статтях відчувається ностальгія за рідним краєм, трепетне ставлення до батьківщини, загострене долею вигнанця. У листі до редакції журналу «Верность» В. Марцинковський, описуючи свою діяльність на Волині, між іншим зауважує: «Як радісно було бачити своє рідне село!»^[7] Тоді ж він

^[5] Сочинения В.Ф. Марцинковского // Верность. — 1928. — № 9. — С. 12.

^[6] Марцинковский В. Ф. Записки верующего. — Новосибирск: Посох, 1994. — 271 с. — С. 261.

^[7] Наблюдательная вышка // Верность. — 1930. — № 3. — С. 17-19.

почав практикувати українську мову, якою завжди говорила його мама, а невдовзі і писати статті для українських протестантських журналів.

Та, здається, з особливою відданістю, любов'ю і, навіть, трепетом Володимир почав ставитися до своєї батьківщини тоді, коли створив власну сім'ю. Очевидно, занурення у вир активної педагогічної, письменницької, духовної праці, з одного боку, і поневір'яння Росією і Європою — з іншого, довго не давали йому можливості зосередитися на особистому житті. Свою долю Володимир знайшов аж на Святій Землі. З Неллі Шумахер Володимир Марцинковський познайомився навесні 1930 р., коли вдруге відвідав Палестину. Вона була донькою Готліба Шумахера, відомого археологічним відкриттям стародавнього міста Мегідо, служила дияконисою в школі для арабських дівчат. Родина Шумахерів належала до лютеранської релігійної організації темплерів, що оселилася в Палестині з метою формування духовного Божого храму на землі^[8].

Того ж року зовсім не юна пара (Володимиру виповнилося 46, а Неллі — 35 років) одружилася. Подружжя оселилося у м. Хайфі, батьківщині Неллі Марцинковської. Хоч Марцинковські більшість часу подорожували, все ж Ізраїль згодом став для Володимира другою батьківщиною, духовному вдосконаленню якої він служив так само віддано, як служив українцям і росіянам.

Розмах діяльності Марцинковського у 30-х роках дружина описувала так:

^[8] Марцинковська Н. Як Бог нас з'єднав // Післанець правди. — 1972. — № 7-8. — С. 6–10. Попов Владимир. Баптисты в городе Ильи-пророка [Электрон. ресурс] // НГ Религии. — Режим доступа: http://www.ng.ru/ng_religii/2014-04-16/16_haifa.html

«Перших десять років нашого подружнього життя ми подорожували дуже багато. Різні Церкви, організації та групи з різних місць майже всієї Європи запрошували нас їх відвідати. Ці запрошення надходили, починаючи від північних частин Фінляндії й до південних округ Румунії, від східних околиць Польщі і до західних місцевостей Великобританії...»^[9]

Влучно узагальнив цей етап життя Володимира Марцинковського і його товариш Соломон Островський у передмові до збірки праць письменника: «Та його висока обдарованість, знання і життєвий досвід потребували ширшого поля діяльності, аніж був для нього Ізраїль»^[10].

«Іди до дому свого...»

◆ Коли 1932 р. редактор українського баптистського журналу «Післанець правди» Л. Жабко-Потапович наголосив В. Марцинковському на великій потребі інтелектуальних євангельських працівників в українському середовищі і закликав його активніше долучатися до праці серед українців, вчений відповів текстом з Євангелії: «Іди до дому свого, до своїх, і їм розповіж, які речі великі Господь учинив тобі, і як змилювався над тобою!» (Мр. 5:19)^[11]. Майже щороку сім'я Марцинковських на кілька місяців приїздила на Волинь, оселяючись у родинному будинку в Дермані.

«Ми прибули до старовинного містечка Дермань на Волині... — згадувала Неллі. — Мій чоловік каже до мене:

^[9] Марцинковська Н. Як ми жили і працювали // Післанець правди. — 1973. — № 5-6. — С. 8-9.

^[10] Островский С. Слово от брата по вере и доброго сотрудника // Марцинковский В. Слово жизни. — Ашфорд: Сеятель истины, 1986.

Біблійні курси євангелістських християн. (Ковель, 1930 р.). Викладачі: у третьому ряду зліва направо 4-й – Олексій Ничипорук, 5-й – Володимир Марцінковський, 6-та – Неллі Марцінковська, 7-й – Людвиг Шендеровський (батько), 8-й – Франц Венцкевич.

«Ти збереш тутешніх дітей до недільної школи і займатимешся з ними». «Як же я можу це зробити? Адже ти знаєш, що я тепер ледве можу тільки по-російськи розмовляти. Тож, як я промовлятиму до українських дітей?» «Ти не журися тим», відказав чоловік: «напочатку спокійнісінько говори по-російському. Згодом почнеш навчатися сама української мови».

Я послухалася цієї ради, і дійсно незабаром розпочалася дуже жвава праця з дітьми. Не тільки кожної неділі, а й у будні почали збиратися на мої виклади цілі натовпи дітей... У неділю я розповідала їм про різні біблійні події...

Коли я завважила, що дівчатка хочуть навчатися не тільки знання Слова Божого, але й чогось іншого, я почала навчати їх шити та в'язати. І праця закипіла. Мій чоловік був дуже задоволений^[12]. Духовне й інтелектуальне удосконалення людини було однією з найбільших цінностей письменника і проповідника. Він сам вчився впродовж всього життя, сам постійно перебував у духовних пошуках, цього ж зичив і іншим. Односельчани пам'ятали і шанували Володимира Марцінковського за те, що багатьом із них допоміг здобути освіту^[13]. Дружина писала про його наполегливість і відданість: «Для брата Марцінковського^[14], настирливого й енергійного,

^[11] Жабко-Потапович Лев. Три мученики (В. Марцінковський, О. Карев, С. Тимченко) // Післанець правди. – 1972. – № 3-4. – С. 8-11.

^[12] Марцінковська Н. Як ми жили і працювали // Післанець правди. – 1973. – № 5-6. – С. 8-10.

^[13] Дermanь: музеї Уласа Самчука й Бориса

Тена [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: – <http://litgazeta.com.ua/articles/derman-muzeyi-ulasa-samchuka-j-borysa-tena/>

^[14] У довоєнній та еміграційній літературі пишеться «Марцінковський» на зразок польського Marcinkowski. В сучасній українській мові вживається «Марцінковський».

не було в праці нічого важкого, чого б він не міг перемогти. Він був завжди тієї думки, що як коли в духовній праці щось має бути зроблене, то воно конче зробиться. При цьому він завжди підкреслював: «Господь допоможе!»

Перебування Володимира й Неллі на батьківщині зовсім не нагадувало канікули, навпаки воно було насичене подорожами, лекціями, заняттями, зустрічами і богослужіннями.

«У Дермані була наша «головна квартира», із якої ми часто виїздили кінним повозом або потягом до українських (на півдні) або білоруських (на півночі) міст і сіл. — Описувала свої враження звикла до зовсім іншої культури Неллі Марцинковська. — На півночі наші подорожі сягали Баранович..., а на півдні — Львова... Хто тільки бодай один раз відбував таку подорож українським кінним возом, той ніколи також подорожі не забуде. Узимку така подорож відбувалася санками, вистеленими сіном й покритими веретами. Подорожні мусіли вдягатися в теплі кожухи й чоботи, а на голови накладати хутрові шапки по самі вуха. Тоді подорож через снігом укрите дороги була легша й приємніша. У літі ж їзда через безмежні лани, по дорогах і шляхах справляла в добру погоду справжню насолоду. Зате восени або напровесні, під час затяжних дощів у деяких віддалених закутках, при тамошньому бездоріжжю, їзда в безверхому повозі була й тяжка й неприємна. Пам'ятною залишилася мені одна така подорож уночі... Дощ лляв як з відра, віз ледве посувався вперед. Раптом — стоп! Стали. Що сталося? Наш візник Володько проголошує: «Ми загрузли в болоті. Мусите висідати з воза».

Виходимо з воза просто до води. А навколо темнісінько, хоч в око стрель.

До Здолбунового, куди ми їдемо, ще ціла година мандрівки, а тут тобі така затримка! Візник випроводжує нас із болота на підвищення край дороги. А сам із соломи, що на возі, робить скрутні, лізе під воза та підкладає під колеса ті скрутні. Нарешті, після його геройських зусиль віз визволяється з глинистого болота, ми сідаємо до нього, і подорож продовжується...

Подібні подорожі темними ночами відбували ми до Мізоча, Здовбиці, Рівного та до інших церков на Волині. Значно легші поїздки були потягом — до Ковеля, Дубного, Бродів, Луцького. Назавжди запам'яталися наші мандрівки возом або саньми до Млинова, Комнатки та ще деінде...

По такій «прогулянці» під зливним дощем, або в жорстоку завірюху, часто темної ночі прибивалися ми до призначеного місця змучені, виснажені й здібні тільки до одної дії: впасти на лаву і заснути кам'яним сном... Але, частіше це було неможливо... Брати радісно нам оголошували, що в певній хаті або в молитовному домі відбувається богослужіння. Воно йде повною ходою, і сотки віруючих і гостей чекають на наше прибуття... Це не так далеко звідси, за півгодини зайдемо туди пішки... Отже, замість відпочинку й сну — мусимо рушати в дальшу путь...

Уже здалека, наближаючись до молитовного дому, бачимо його освітлені вікна, чуємо потужні й радісні звуки українських голосів. Співають, аж луна лине над містечком... Молитовний дім переповнений ущерть. Усі його частини, кожен клаптик підлоги зайнятий по вінця. Люди в проходах, на вікнах, усюди слухачі... Але й навколо дому стоїть неозорий натовп, на холоді, аби через відчинені вікна слухати Слово Боже.

Учасники X з'їзду Союзу слов'янських громад євангельських християн у Польщі. У третьому ряду зліва направо дев'ята – Н. Марцинковська, десятий – В. Марцинковський. (Ковель, 1935 р.)

Нас силоміць пропихають через цей натовп наперед. Мій чоловік опиняється за столом або за кафедрою. Дивлюся на нього й дивуюся: де поділися його втома й виснаження?... Він наче сяє. Відкриває Біблію й починає читати. Голос чистий і міцний!..

І це продовжується годину, дві, три... Ані промовець, ані слухачі не виявляють жодного навіть сліду змучення, втоми. Люди так зголодніли й так жадають наїстися хліба духовного...»^[15]

Таку ж систему праці Володимира Филимоновича підтверджували й очевидці. Зокрема Ф. Сміюн у спогадах описував, як професор тричі відвідував громаду в Пісникові. На Різдво 1931 р. В. Марцинковський гостював у Пісникові місяць. «Це був місяць, у якому не було жодного будня, кожен день видавався святом, адже Володимир Филимонович щовечора проводив богослужіння»^[16]. Відвідавши громаду на різдвяні свята 1936 р., В. Марцинковський упродовж двох місяців на базі пісниківської громади євангельських християн проводив

курси, «щодня читав лекції та проводив бесіди, на які були запрошені слухачі з різних громад Волині. Щовечора відбувалися загальні зібрання. Це були такі богослужіння, що незважаючи на те, що була зима і чекала довга дорога додому в сусідні села, розходитися по домівках не хотілося...» На курсах, згадував Ф. Сміюн, професор викладав історію та культуру Ізраїлю, історію християнства, ділився особистим досвідом перебування в Палестині, вивчав із слухачами Біблію. «Марцинковський розповідав так художньо, що ми наче були там і ходили разом із ним, наче бачили всі ті краєвиди, відчували атмосферу, теплоту і, навіть, запах. На лекціях професор так достеменно пояснював Слово Боже, звертаючи увагу на кожну крапочку, такою доступною мовою розповідав про глибини і широти Писання, що ми забували про обід, і про вечерю... Одного молодого юнака (Ф. Сміюна – прим. Л.Б.) Володимир Филимонович навіть попросив затулити рота, з таким захопленням той слухав лекцію».^[17]

^[15] Марцинковська Н. Як ми жили і працювали // Післанець правди. – 1973. – № 5-6. – С. 8-10.

^[16] Сіюн Ф. Спогади про церкву євангельських християн-баптистів у Пісникові. – Рівне, Каліграф, 2006. – 44 с. – С. 14.

^[17] Там само, с. 17 – 18.

КУРСЫ ДЛЯ ЖЕНЩИН

В ГОР. ЛУЦКЪ

состоятся от 24-го ноября по 1-ое декабря с УЧАСТИЕМ брата и сестры Марцинковских для всѣх дѣтей Божіих без различія исповѣданія.

УСЛОВІЯ ПРИНЯТІЯ. 1. Удостоверенія от Общины, что она желает, чтобы просящаяся была принята на курсы. 2. Пишное содержаніе не менѣе 1 злот. на день. 3. Имѣть при себѣ паспорт (Dowód osobisty). 4. Имѣть с собою: біблію, пѣсенники, тетради, записную книжку, ручку перья, карандаши, одѣяло, подушку, ложку, вилку, нож и чашку.

Оголошення про жіночі курси в Луцьку за участю Володимира і Неллі Марцинковських (журнал «Гість», №10 – жовтень 1935 г.). Учасники жіночих курсів. У центрі, з портфелем в руках, – В. Марцинковський, зліва – Н. Марцинковська. (Луцьк, 1935 р.).

Треті відвідини Пісникова були суттєво коротшими – 21 листопада 1937 р. на свято жнив. «По обіді брат Марцинковський вийшов надвір, – згадував очевидець. – Проповідника оточили люди і до вечора слухали його тлумачення Слова Божого і настанови в християнському житті»^[18].

Подібні ситуації траплялися чи не в кожній євангельській громаді, яку відвідував проповідник. Це було пов'язано з тим, що євангельська спільнота Волині, Галичини, Полісся складалася переважно із селянських мас і

не мала інтелектуальної потуги, що відзначав і сам В. Марцинковський^[19]. Водночас українські протестанти вирізнялися особливою духовною жагою, жертівністю і наполегливістю, що дуже вражало вченого. Він не зміг не поділитися своїм захопленням із читачами журналу «Верность»: «Найважливіше, з чим я тут познайомився, – це спрага Слова Божого... Люди часто йдуть пішки десятки верст, щоб брати участь у зібраннях. Якось на такому зібранні я запитав одного старого селянина: «Звідки ви прийшли?» Він відповів: «Із сусіднього села, недалеко, верст 15 звідси (приблизно 16 км. – прим. Л.Б.)». Інший пройшов

^[18] Там само, с. 18.

^[19] Наблюдательная вышка // Верность. – 1930. – № 3. – С. 17-19.

пішки 50 верст. А на з'їзді в Р. (Рівне, — прим. Л.Б.) був присутній брат, який пройшов у постолах 150 верст, витративши на це 3 дні»^[20]. Не минулося перебування В. Марцинковського на Волині і без курйозних випадків. Якось довелося вченому лікувати зуб. Лікар обіцяв виготовити коронку за день, але минув тиждень доки завершилося лікування. Під час останнього прийому лікар зізнався: «Ваші брати попросили мене якомога повільніше працювати, щоб ви тут залишалися наскільки можливо довше»^[21].

Служіння вченого українцям набувало різних форм — участь у з'їздах та конференціях, курси для євангельських служителів, проповіді для простих євангельських віруючих, лекції для представників різних конфесій і невіруючих, бесіди, заняття з молоддю і дітьми, які проводив спільно з дружиною Неллі. З репортажів у протестантській періодиці та спогаді сучасників відомо, зокрема, що біблійні курси В. Марцинковський проводив у Човниці (1930 р.), Ковелі (1933 р.), Пісникові (1936 р.); брав участь у духовно-просвітницьких з'їздах у Колоденці, Млинові (серпень 1937 р.) — в Рожищах (вересень 1938 р.)^[22].

24 листопада — 1 грудня 1935 р. Володимир та Неллі Марцинковські взяли участь у курсах для євангельських жінок у Луцьку, де було 68 слухачок. Подружжя викладало предмети «образ

біблійної жінки», «організація та методи роботи в жіночих гуртках», «гігієна» та ін.^[23]. Звісно, з усього часу перебування професора в місті не було втрачено жодної хвилини. Паралельно з курсами відбувалися духовні і ділові зібрання віруючих за участю Марцинковських, бесіди та лекції в орендованих залах, де були присутні понад тисяча осіб. У результаті таких лекцій для містян до Христа навернулися комендант поліції Цеховський та його дружина, помічник секретаря судді Агрипінін, вчитель гімназії Шпаков, ринковий торговець Малахов та інші^[24].

Попри те, що сам Володимир Филимонович був уже зовсім не молодою людиною, його досвід праці у студентському середовищі, усвідомлення того, що молодь є рушійною силою суспільства, та й зрештою, потреба душі спонукали професора робити особливий акцент у своїх промовах на відродженні і служінні молодих людей. Наприклад, беручи участь у V з'їзді союзу слов'янських громад євангельських християн і баптистів у Польщі, що відбувався 2-5 червня 1927 р. в Рівному, В. Марцинковський наголошував на вагомості служіння молоді у справі благовістя, ділився досвідом організації молодіжних гуртків, а також закликав лідерів союзу всіляко підтримувати діяльність молоді^[25].

^[20] Там само, с. 17.

^[21] Там само, с. 17.

^[22] Гапонюк Л. А Євангельський рух на Волині в документах і долях людей / Л. А. Гапонюк, М. О. Пирожко, В. Г. Чайка. — Луцьк: ХМ «Українська місія благовістя», 2009. — 448 с. — С. 103, 155; Подворняк М. Життя з плодами. Життя і праця проповідника Івана Барчука. — Торонто — Клівленд: «Дорога правди», 1986. — 90 с. — С. 67; 2-ий Волинський духовно-будуючий з'їзд від 25 до 27 вересня 1938

року // Післанець правди. — 1938. — № 11. — С. 190. Духовно-будуючий з'їзд у Млинові // Післанець правди. — 1938. — №. 9. — С. 171.

^[23] Там само, с. 56-57.

^[24] Там само, с. 89.

^[25] Protokol V zjazdu Związku Słowiańskich Zborow Ewangelicznych Czescjan i Baptystow w Polsce, odbytego w Rownem w dn. 2-5 czerwca 1927 r. — Держархів Волинської обл., ф. 46, оп. 1, спр. 2050, арк. 33-41.

Під час відвідин рідного села. Зліва направо: Дмитро, Володимир, Неллі Марцинковські. (с. Дермань, 30-ті роки XX ст.)

Християнська любов понад усе

◆ Володимир Марцинковський співпрацював із різними євангельськими спільнотами міжвоєнної Польщі: Союзом слов'янських громад євангельських християн, Товариством взаємної допомоги євангельських християн, з вільними євангельськими християнами, Союзом громад слов'янських баптистів (особливо з україномовними баптистами Галичини і російськомовними — Білорусі). Себе він не відносив до жодної з них, а своє ставлення до розрізненості цих євангельських течій висловлював чітко і не раз^[26].

^[26] Марцинковський В. Ф. Записки верующего. — Новосибирск : Посох, 1994. — 271 с. — С. 223.

Аналізуючи євангельський рух у Польщі, який набув поширення переважно серед сільського українського і білоруського населення, він наголошував на труднощах, з якими стикалися протестанти. «Іноді у євангельських християн і баптистів знаходиш велику вузькість, — писав В. Марцинковський. — Дехто думає, що спасіння лише в його церкві. Але такі погляди зникають все більше й більше. Навіть зовсім прості і неосвічені брати розуміють, що це неправильно»^[27].

Зауваження вченого були цілком виправдані, адже у міжвоєнному двадцятилітті на українських і білоруських теренах знаходилася низка євангельських спільнот, які майже не відрізнялися за віровченням, але не могли дійти взаємної згоди з другорядних, організаційних причин. Користуючись нагодою участі у з'їздах євангельських християн (які знаходилися у процесі пошуку компромісу із баптистами, Союзом церков Христових і Товариством взаємної допомоги євангельських християн) В. Марцинковський намагався сприяти відновленню єдності. На IX з'їзді Союзу слов'янських громад євангельських християн, що відбувся у Варшаві 29 вересня — 1 жовтня 1933 р., вчений виголосив промову «За яких умов з'їзд може розраховувати на успіх», посилаючись на текст із Мал. 2:15 «Хіба Бог не один нас учинив?.. тому свого духа пильнуйте». Він закликав присутніх берегти дух миру, братерської любові і чистоти серця, уникаючи небезпек, що підточують душу, руйнують працю благовістя і Церкву Господню, радив підноситися на щонайвищі вершини духа — духа любові^[28].

^[27] Наблюдательная вышка // Верность. — 1930. — № 3. — С. 17-19.

Володимир і Неллі Марцинковські серед дітей і юнаків у своєму саду коло садиби.
(с. Дермань, 30-ті роки XX ст.)

Позаконфесійність вченого земляка відзначали і мешканці Дермані. Очевидці його відвідин згадували, що, гостюючи у селі, Володимир Марцинковський часто виходив у центр, до церкви (саму православну церкву він не відвідував), щоб поспілкуватися з односельчанами, запрошував їх на чай у чудовому садку родинної садиби, де довго тривали бесіди на різні духовні теми. Селяни запам'ятали професора людиною надзвичайної простоти і щирості. Та найбільшу повагу в них викликало те, що Володимир Філімонович ніколи не засуджував тих, з ким спілкувався, не наполягав на зміні конфесії, його, здавалося б, зовсім не цікавила конфесійна належність співрозмовника, натомість він вболівав за внутрішнє переродження^[29]. Зрештою, в самій Дермані

ніколи, ні за часів мешкання там євангельського проповідника і вченого, ні по тому, не було євангельської громади. Нам не відоме і те, чи хтось із його рідних сповідував євангельське християнство, що ще раз підтверджує зосередження Володимира Марцинковського саме на змінах внутрішнього світу людини, які згодом самі могли набути зовнішнього, конфесійного, вираження.

15 травня 1937 р., милуючись красою рідного села і міркуючи над сутністю людського життя, мислитель тонко й образно висловив своє розуміння процесу духовних змін людини:

«Сидячи в лісі, я бачив, як ясного весняного дня падало сухе листя, ніби восени. Це нове свіже листячко випихало старі, віджили осінні рештки. Так життя в людині само

^[28] Księga protokolow z posiedzen Zarzadu – Komitetu Związku Ewangelicznych Chrzescijan i Baptystow, str. 259 – 260.

^[29] Інтерв'ю з Єфімчуком Федором Олеговичем (1946 р.н., Дермань, пенсіонер, працював вчителем історії в Дерманській гімназії)

скидає старі відмерлі звички. Не треба їх відривати штучним зусиллям. Дайте людині прийняти нове життя в Христі, а воно саме перепроводить у ній «реформацію духа»^[30].

В. Марцинковський вважав, що саме «реформація духа» є найважливішою цінністю духовного життя християнина і лише вона здатна об'єднати християн.

Уже наприкінці свого життя В. Марцинковський підсумовував свою ідею християнської єдності у статті «Поклик із Галілеї»:

«Якщо ми любимо Бога, то ми повинні любити всіх дітей Божих, не дивлячись на деякі другорядні різниці і переконання. Те, що нас з'єднує, більше того, що нас ділить. Правда єдність віруючих не в тому, щоб примусити всіх думати так, як думаємо ми, не в тому, щоб примусити інших піти з нами на компроміс, щоб зломити їх сумління, накинувши наші погляди, але в тому, щоб полюбити їх тоді, коли вони мають інші погляди, розширити для них наше серце. Нехай кожного з нас буде путь вузька, але серце нехай буде широке. «Єдність при різних поглядах» — оце завдання гідне любові. А єдність, яка штучно вирівнює різні погляди й думки не приводить до правдивої єдності, а до нелюбовного змішання...»^[31]

ічна краса волинського краю, вдячність і трепет чутливої душі письменника перед Богом, формували благодатну атмосферу для творчості, надихали метафорами, ідеями, духовними відкриттями.

«Я сиджу в саду біля свого рідного дому на Волині. На горці, навпроти мене, стоять у копах золоті снопи. Яблуні вгинаються під тягарем жовтих і червоних овочів. Від часу до часу чується глухий стукіт яблука, що падає на землю... Все в природі поривається так вірно виконати першу заповідь: «плодіться», давайте плоди. Плід — це знак благословення... Що за щастя — мати в житті місце, улюблену працю, працю по силах, вільну, що приносить овоч, а до того не тимчасової, але віковичної цінності. Що за радість знати, що ми всі покликані до участі в творчості життя, у співтворчості з Богом... Заповіт: дайте плід — знаходиться на початку Біблії... а в кінці Біблії, в книзі Відкриття, говориться про жнива, про те, що людина повинна дати справоздання щодо виконання цієї заповіді, принести до суду овочі своїх слів і діл»^[32].

«Вся земля, як молода в весільних шатах, причепурена для молодого свого, що здибає день наступаючий. — Описував Володимир Марцинковський рідне село. — Чи не такою прекрасною була ця земля безперестанку в саду Едемському? Але для «того дня» вона буде ще більш блискучою, ще більш запашною — в нев'янучій красі нев'янучих роз... Травнева ніч... Далекі зорі такі близькі, так ласкаво миготять. Ніби й вони пахощі випус-

записане Бородинською Л.І. 7.12.2016 р. — Архів Історичного товариства «Сувій».

^[30] Марцинковський В. В травні на Волині // Післанець правди. — 1937. — № 6 — 7. — С. 106.

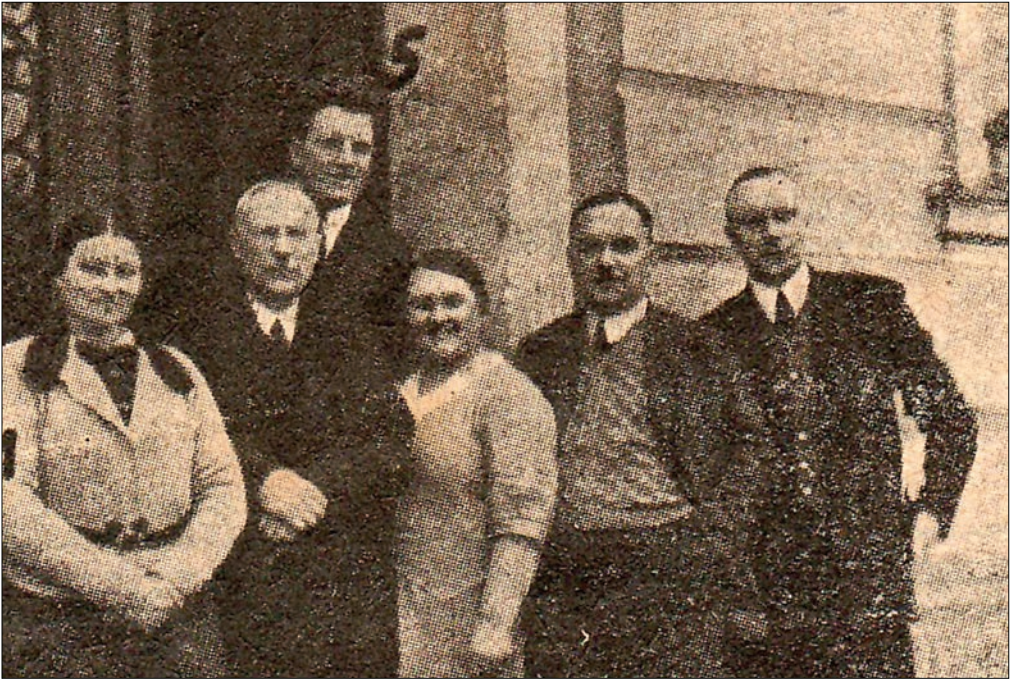
^[31] Марцинковський В.Ф. Поклик з Галілеї /

/ Християнський вісник. — 1971. — № 3 — 4. — С. 1 — 4.

^[32] Марцинковський В.Ф. Що будемо жати // Післанець правди. — 1938. — № 9. — С. 151 — 153; № 10. — С. 175 — 177; № 11. — С. 191 — 192.

160 Творчість

◆ Напевно, відрода, яку знаходив Володимир Марцинковський у стінах батьківського дому, романтично-ідил-

Біля будинку редакції «Післанця правди». Зліва направо: Неллі Марцинковська, Володимир Марцинковський, Никодим Лук'ячук, Наталія Жабко-Потапович, Левко Жабко-Потапович, Юрій Урбан. (Львів, 14 квітня 1937 р.)

кають, як ті травневі рожі, як той ніжний яблуневий цвіт. У тихі урочисті ночі небо ближче до землі. Із глибини саду чується спів соловейка. Тонкі сріблясті переливи та бренькіт, верещання, стрекотіння, тьохкання, хлипання та дзюрчання, а потім переможне голосне свистіння та плескання... Направду, цей український соловейко пересилює всі звуки травневої ночі... Удень і вночі природа розкидає дари своєї краси. «Вдень явить Господь милість Свою, а вночі буде пісня Його від мене, молитва до Бога життя мого» – так словами псалму підсумовував своє поетичне захоплення письменник^[33].

Саме на Волині у квітні 1939 р. Володимир Марцинковський написав одну із відомих своїх праць «Сенс життя»,

^[33] Марцинковський В.Ф. В травні на Волині (15 травня 1937 р. Дермань на Волині) // Післанець правди. – 1937. – № 6 – 7. – С. 106.

опубліковану 1950 р. в Нью-Йорку окремим виданням і 1986 р. в Ашфорді у збірці праць «Слово життя».

Окрім того, з 1932 р. на запрошення Левка Жабко-Потаповича, Володимир Марцинковський почав писати проповіді та статті для українського баптистського журналу «Післанець правди», водночас відновлюючи володіння непрактикованою з дитинства українською мовою^[34]. Співпраця з журналом тривала до самої смерті автора. Нижче подаємо перелік творів, написаних здебільшого в Дермані до 1939 р. й опублікованих у «Післанці правди».

Знаходимо оригінальні і перекладні статті В. Марцинковського і на сторінках журналу «Дорога правди», котрий видавали 1946 – 1949 рр. українські

^[34] Післанець правди. – 1935. – № 5-6. – С. 102.

євангельські віруючі у Німеччині. З-поміж інших видання публікувало працю вченого «Коли люди стануть братами» у перекладі проф. Т. Гребінки, що була надзвичайно актуальною і в контексті суспільно-політичних повоєнних реалій, і з огляду на скрутне становище євангельських віруючих, що опинилися у вигнанні. У березні 1948 р. В. Марцинковський звертався на сторінках цього журналу до читачів з проханням молитовної підтримки, адже в Палестині почалася війна за незалежність Ізраїлю: «Продовжуємо працю на ниві Його. — Писав вчений. — Тут, як відомо, йде війна — бомби, стрілянина, барикади... Як ідемо з гори Кармелю до міста, то не знаємо чи повернемося додому...»^[35] Українським читачам були добре відомі переживання улюбленого письменника, адже донедавна вони зазнавали того ж.

Більшість зі статей автора присвячені темам зустрічі з Христом, духовного переродження, яке спонукатиме до змін у житті зовнішньому, пошуку себе та пізнання Бога, єдності християн та любові один до одного і до Господа. Спрямовані вони як на читацьку аудиторію з євангельського середовища, так і на тих, хто ще не зустрівся з Христом. Твори В. Марцинковського своїм багатством метафор, образів, витонченою чуттєвістю схожі на поезію в прозі, і водночас вони є глибокодуховними роздумами, достеменним дослідженням Слова Божого, написаним простою, зрозумілою для пересічного читача мовою. У своїх працях письменник застосовував важ-

ливий педагогічний принцип: не засуджувати, а скеровувати, тому вони завжди були життєствердними і надихаючими.

Можливо, саме знайомство Володимира Марцинковського із редактором «Післанця правди» філологом Л. Жабко-Потаповичем, який високо цінував працю мислителя, посприяло залученню останнього до роботи над перекладом Біблії українською мовою. У 1936 р. за пропозицією Британського і закордонного Біблійного товариства було створено перекладацько-ревізійний комітет, який мав координувати роботу перекладу. До комітету було запрошено і професора В. Марцинковського як філолога, християнського мислителя, дослідника Біблії та знавця єврейської культури. До складу цього органу також входили протестантські пастори: єпископ Української євангельсько-реформованої церкви Василь Кузів (голова комітету), пастор цієї ж церкви Микола Жураківський, баптистський пастор, історик і філолог Левко Жабко-Потапович (секретар-редактор), лютеранський пастор Мартин Гофман, глава Української лютеранської церкви Іларіон Шебець. По війні крім В. Кузіва, Л. Жабко-Потаповича і В. Марцинковського, до комітету входив ще й мовознавець Пантелеймон Ковалів, православний за сповіданням. Комітет від імені біблійного товариства запросив перекладачем проф. Івана Огієнка (у майбутньому митрополита Іларіона)^[36], який самостійно почав перекладати Новий Заповіт українською мовою ще у 20-х роках ХХ ст.^[37]

^[35] З Палестини // Дорога правди. — 1948. — № 3. — С. 2.

^[36] Іван Іванович Огієнко (1882 — 1972 рр.). У 1919 р. він очолив Міністерство народної освіти, а згодом — Міністерство віросповідань

в уряді Української Народної Республіки. Від 1944 р. — митрополит Іларіон Української Автокефальної Православної Церкви. Від 1951 р. — предстоятель Української Греко-Православної Церкви всієї Канади.

Перекладач, проф. Іван Огієнко (зліва направо) разом із членами перекладацько-ревізійного комітету, Левком Жабко-Потаповичем (секретар-редактор) і Василем Кузівим (голова комітету).

Проф. Іван Огієнко зазначав: «Біблія – підвалина нашого духовного життя, нашої Віри, нашої нації, нашої культури»^[38]. «...Ми надзвичайно потребуємо такого перекладу Біблії, що був би зроблений сучасною літературною всеукраїнською мовою. Перекласти цілу Біблію – а в першу чергу Новий Заповіт треба такою літературною мовою, що стала б зразковою бодай на перші 50 літ»^[39].

Члени комітету читали перекладені уривки, робили виправлення, нотатки

^[37] Біблія або Книги Святого Письма Старого і Нового Заповіту із мови давньоєврейської і грецької на українську дослівно наново перекладена. – Лондон: Британське і закордонне Біблійне товариство. – 1963.

^[39] Сохацька Є. І. Біблія в перекладі митрополита Іларіона (Івана Огієнка) як епохальна наукова праця / Є. І. Сохацька // Матер. II всеукр. християнської наук.-практ. конф. «Формування основ християнської моралі в процесі духовного відродження нації», 15-17 січ. 2009 р., м. Кам'янець-Подільський. – Кам'янець-Подільський, 2009. – С. 12-21. –

в тексті і на полях, після чого секретар-редактор узагальнював їхні пропозиції, збирав засідання комітету, який спільно з перекладачем готував текст до друку. У 1936 – 1939 рр. відбулося шість таких засідань^[40]. Хоч переклад Біблії було завершено 1940 р., війна перешкодила здійснити його перевірку й унеможливила діяльність комітету у попередньому форматі. Робота відновилася аж наприкінці 1949 р., коли І. Огієнко, В. Кузів та Л. Жабко-Потапович проживали на американському континенті. В. Марцинковський в Ізраїлі продовжував співпрацювати з комітетом, але дистанційно, надсилаючи свої рекомендації поштою^[41]. Свідок цієї праці, Соломон Островський, стверджував, що вчений приділяв дуже багато часу корегуванню перекладу^[42].

На жаль, конкретну роль В. Марцинковського у цій важливій для українського народу праці сьогодні не досліджено. Відома лише одна згадка про роботу В. Марцинковського у листі Л. Жабко-Потаповича до перекладача від 6 січня 1955 р. Секретар ревізійної комісії зазначав, що вчений надіслав йому 12 аркушів нотаток на п'ять Книг Мойсеевих. «Я посилаю до Вас оригінали цих нотаток. – Писав Л. Жабко-Потапович митрополиту Іларіону (І. Огієнку). – З огляду на те, що В. Марцинковський теж не має копії

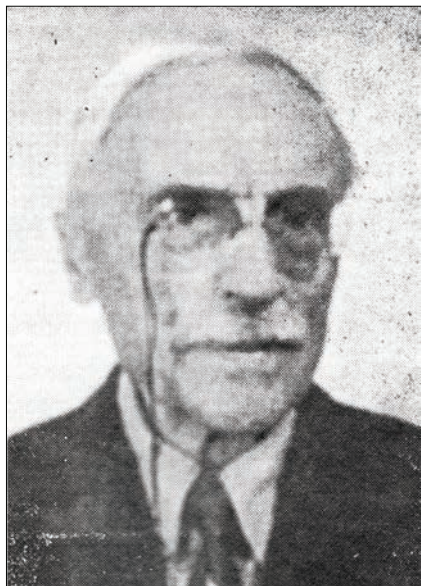
Режим доступу: <http://dspace.kpnu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/146>.

^[39] Переклад Івана Огієнка. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

^[40] Жабко-Потапович Л. Життя Церкви. Історичний нарис. – Вінніпег – Чикаго: Дорога правди, 1977. – 93 с. – С. 36 – 45.

^[41] Закінчення нового перекладу Біблії // Християнський вісник. – 1955. – Квітень-травень. – С. 5-6.

^[42] Островский С. Слово от брата по вере и доброго сотрудника // Марцинковский В. Слово жизни. – Ашфорд: Сеятель истины, 1986.

Володимир Марцинковський на схилі років.

цих нотаток, а хотів конечно зберегти оригінал для себе, не відмовте в Вашій ласці переховати ці нотатки, щоб потім, по використанні їх, цей оригінал повернути В. Марцинковському»^[43]. Доля, як і зміст цих зауважень вченого, потребує вивчення, зрештою як і вся його епістолярна спадщина, спогади сучасників, документи Британського і закордонного біблійного товариства, які могли б висвітлити науковий чи богословський внесок В. Марцинковського у здійснення перекладу Біблії українською мовою.

Ліпша доля

◆ Останні тридцять років свого життя Володимир Марцинковський мешкав в Ізраїлі, час від часу виїжджаючи до Європи для лекцій. Більшість свого часу він присвячував благовістю євреям та арабам, удосконаливши для

цього знання іврит. Користувався шанною місцевою інтелігенцією, був служителем у громаді вільних братів.

На схилі віку Володимир Филімонович не раз казав своїй дружині: «Ах як я бажав би ще хоч один раз промовити до тих щирих, відкритих українських, білоруських та інших душ!»^[44] Однак промовляти до своїх співвітчизників він міг лише за допомогою записів своїх проповідей, які транслювало ТрансСвітове радіо і на сторінках періодичних видань «Вестник спасения» і «Вестник истины» в Радянському Союзі, «Християнський вісник», «Післанець правди» та ін. на американському континенті.

9 вересня 1971 р. Володимир Филімонович Марцинковський залишив світ своїх земних поневірянь і перейшов до батьківщини вічної. Можливо, саме тому на його надгробному камені на інтернаціональному кладовищі в м. Хайфі написано слова: «...Бути з Христом значно ліпше» (Фил. 1:23). Поруч з могилою Володимира Марцинковського знаходиться могила його дружини Неллі Марцинковської, дочки Готліба Шумахера (9.02.1896 – 15.02.1991), на якій написані слова з того ж тексту послання до Филип'яна: «Для мене життя – Христос, і смерть – придбання» (Філ. 1.21).

Багатогранність постаті Володимира Марцинковського сповнена контрастів. Він був мислителем світового масштабу, а водночас не цурався їхати возом заболоченою дорогою на чергове богослужіння у волинському селі. Він збирав кількатисячні аудиторії студентів та інтелігенції у вищих ко-

^[43] Брехуненко В., Стародуб А. Молимося, щоб «допоміг скінчити велику та благословенну працю...» (Листування митрополита Іларіона (Огієнка) та пастора Левка Жабко-Потаповича) // Пам'ятки: археографічний щорічник /

Держкомархів України; УНДІАСД. – К., 2007. – Т. 7. – 452 с. – С. 341 – 350.

^[44] Марцинковська Н. Як ми жили і працювали // Післанець правди. – 1973. – № 5-6. – С. 10.

лах Росії і Європи, і десятки євангельських віруючих у простих селянських хатах. Якими б не були віддаленими одна від одної ці аудиторії, і ті, й інші добре розуміли лектора і проповідника, адже його промови вирізнялися євангельською простотою і водночас інтелектуальною глибиною, складністю духовних пошуків і доступністю висновків.

Володимир Марцинковський був проповідником «реформації духа», який особистими поглядами, словом і служінням демонстрував своє розуміння сутності християнства – духовну спільність віруючих, надконфесійну, надтрадиційну, неформальну, виявлену в любові до Христа і людей. Попри свою масштабність, він відчував міцний зв'язок зі своїм корінням, самовіддано працюючи для духовного відродження свого народу.

Статті В. Марцинковського, опубліковані у «Післанці правди» (ПП) в 30-х роках ХХ ст.

Плиг. Присвячується молодим спортсменам (гора Карміл у Палестині, 21 березня 1934 р.) // ПП. – 1935. – № 1 – С. 4-6.

На мертвому морі (гора Кармін у Палестині) // ПП. – 1935. – № 2. – С. 31-32.

Молодість – Христові (гора Карміл у Галілеї) // ПП. – 1935. – № 2. – С. 37-38.

На мертвому морі // ПП. – 1935. – № 3. – С. 47 – 50.

Не піднось сам себе (образок для дітей – ба і для нас дорослих) (гора Карміл в Галілеї) // ПП. – 1935. – № 3. – С. 54.

Сумлінне безвір'я (Гора Карміл у Галілеї, 4 березня 1934 р.) // ПП. – 1935. – № 4. – С. 67 – 69.

Відповідь Марцинковського на запит виїхати в Ізраїль // ПП. – 1935. – № 5-6. – С. 102.

Чисте сумління (Гора Карміл у Палестині) // ПП. – 1935. – № 7. – С. 107-108.

Де твоя Євангелія? (гора Карміл у Палестині) // ПП. – 1935. – № 7. – С. 111.

Загін Гедеона (Дермань, Волинь) // ПП. – 1935. – № 9. – С. 147-148; № 10. – С. 171-172.

Євангеліє від Ісаї (різдвяна стаття професора В.Ф. Марцинковського) (Дермань на Волині, 19 вересня 1935 р.) // ПП. – 1935. – № 12. – С. 207 – 209.

Домашня церква (8 серпня 1935 р., Дермань на Волині) // ПП. – 1936. – № 1. – С. 4-5.

В Атенах (Дермань на Волині, червень 1935 р.) // ПП. – 1936. – № 2-3. – С. 27 – 30.

Три заповіді воскресіння (14 березня 1936 р. Швейцарія) // ПП. – 1936. – № 4. – С. 47.

Кана Галілейська (Євангельський начерк. Друга голова Євангелії від Івана) // ПП. – 1936. – № 7. – С. 105-106, № 8. – С. 123-125.

Заклик Учителя (Дермань на Волині) // ПП. – 1936. – № 11. – С. 175 – 177.

Халлел – хваління (31 жовтня 1936 р., Дермань на Волині) // ПП. – 1936. – № 12. – С. 201-203.

Чому? (19 лютого 1937 р. Дермань на Волині) // ПП 1937. – № 3. – С. 35 – 36.

В травні на Волині (15 травня 1937 р. Дермань на Волині) // ПП. – 1937. – № 6 – 7. – С. 106.

Анголи (25 грудня 1938 р., Дермань на Волині) // ПП. – 1938. – № 12. – С. 208 – 209.

Духовна самооборона (Палестина, липень 1937 р.) // ПП. – 1937. – № 11. – С. 201 – 203; № 12. – С. 222 – 224; 1938. – № 1. – С. 6 – 8.

Вночішня сторожа (гора Карміл в Галілеї, 5 жовтня 1937 р.) // ПП. – 1938. – № 2. – С. 23 – 24.

Нове тіло (Гора Кармель в Галілеї, 15 березня 1938 р.) // ПП. – 1938. – № 4. – С. 64-66.

Про священну мовчанку (гора Карміл у Галілеї, 3 жовтня 1937 р.) // ПП. 1938. – № 6. – С. 103 – 104; № 7-8. – С. 121 – 122.

Що будемо жати // ПП. – 1938. – № 9. – С. 151 – 153; № 10. – С. 175 – 177; № 11. – С. 191 – 192.

Ліна Бородинська,
кандидат історичних наук, Рівненський
інститут Університету «Україна».